

2010-11-30

Ärende 2009/103
Handling 56

BESLUT

Diskrimineringsombudsmannen (DO) avslutar detta ärende. Det betyder att DO inte kommer att göra något mer i ditt ärende.

Bakgrund

Du har anmält att du har utsatts för diskriminering genom att du, när du i januari 2009 påbörjade studier på barn- och fritidsprogrammet vid Västerorts vuxengymnasium, upplystes om att du inte skulle få gå kvar på skolan om du inte tog av dig din niqab. Du upplystes då om att du kunde få skolans beslut prövat av DO och att du fick gå kvar i avvaktan på DO:s bedömning. Du har under ärendets handläggning också påtalat att du inte kunde genomföra din praktik under höstterminen 2009 eftersom de två praktikplatser som skolan hänvisade dig till inte velat ta emot dig och skolan inte velat låta dig ordna praktikplats själv, vilket du erbjudit dig att göra.

Stockholms stad, som ansvarar för den aktuella skolverksamheten, har svarat i huvudsak följande. Västerorts vuxengymnasium (som numera tillhör Åsö vuxengymnasium) har sedan 2003 haft en regel om att det inte är tillåtet att, med slöja eller likande, dölja sitt ansikte i klassrummet eller i kontakt med skolans personal. Regeln har tillkommit dels utifrån ett pedagogiskt uppdrag att förmedla kunskap, dels utifrån en säkerhetsaspekt. Regeln har även stor betydelse ur ett socialt perspektiv när det gäller det dagliga umgänget mellan studerande och mellan studerande och personal. Regeln grundar sig på Skolverkets beslut från 2003 enligt vilket skolor har möjlighet att förbjuda elever att bära burqa i samband med undervisningen. Skillnaden mellan burqa och niqab är marginell varför Skolverkets beslut måste anses avse även niqab. Eleverna får inte själva välja praktikplats. Skolans regel om att praktikplats måste väljas ur ett på förhand givet urval grundar sig på en kvalitets- och jävsregel. är välkommen att ansöka om ny praktik.

Du har påtalat att det funnits praktiska lösningar när det gäller undervisningssituationen, att kontakten med andra elever och lärare fungerat bra och att du varit villig att visa ansiktet om skolans personal skulle behöva identifiera dig. Du har nu genomfört utbildningen med goda resultat.

Skäl för beslutet

Lagregler

DO har tillsyn över diskrimineringslagen (2008:567) (DL).

I 1 kap 4 § DL beskrivs vad som avses med diskriminering:

Med direkt diskriminering avses att någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation, om missgynnandet har samband med (bland annat) etnisk tillhörighet eller religion eller annan trosuppfattning.

Med indirekt diskriminering avses att någon missgynnas genom tillämpning av en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringsätt som framstår som neutralt men som kan komma att särskilt missgynna personer med (bland annat) viss etnisk tillhörighet eller viss religion eller annan trosuppfattning, såvida inte bestämmelsen, kriteriet eller förfaringsättet har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

I 1 kap 5 § DL anges att med etnisk tillhörighet avses nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg eller annat likande förhållande. Någon definition av begreppet religion eller annan trosuppfattning innehåller lagen inte.

Enligt 2 kap 5 § DL får en utbildningsanordnare inte diskriminera någon elev som deltar i eller söker sig till verksamheten.

Av 3 kap 14 § DL följer att en utbildningsanordnare inom ramen för sin verksamhet ska bedriva ett målinriktat arbete för att aktivt främja lika rättigheter och möjligheter för de elever som deltar i eller söker till verksamheten, oavsett (bland annat) etnisk tillhörighet eller religion eller annan trosuppfattning.

Den som bryter mot förbuden mot diskriminering ska betala diskrimineringsersättning för den kränkning som överträdelsen innebär, se 5 kap. 1 § DL.

Om DO anser att någon har diskriminerats i strid med bestämmelsen i 2 kap 5 § DL och därför bör tillerkännas diskrimineringsersättning får myndigheten som part föra talan för den diskriminerades räkning i domstol, se 6 kap 2 § DL. Av förarbetena till lagstiftningen framgår att DO själv väljer vilka mål myndigheten vill föra till domstol (jfr propositionen 2007/08:95 ”Ett starkare skydd mot diskriminering”, sid 559).

DO:s bedömning

Det huvudsakliga syftet med DO:s utredningar av individanmälningar är att ta ställning till om myndigheten ska väcka talan i domstol med anledning av det som anmälts eller inte.

Beslut som innebär att någon hindras från att delta i undervisning iförd niqab kan strida mot DL. Beroende på hur beslutet utformas kan det röra sig om antingen direkt eller indirekt diskriminering. Att inte få delta i under-

visning innebär ett missgynnande och att som muslimsk kvinna välja att bära niqab får i normalfallet anses vara ett uttryck för religion. Diskrimineringsgrunderna religion och etnisk tillhörighet kompletterar dessutom varandra så att vad som kan uppfattas som ett kulturellt eller traditionellt uttryck i allmänhet faller in under någon av diskrimineringsgrunderna (jfr nämnda proposition, sid 121-122). Vid prövningen av om ett förbud mot att bära niqab strider mot DL bör vidare beaktas om klädseln påverkar möjligheten att bedriva den aktuella utbildningen på ett meningsfullt sätt eller inte och om eventuella praktiska problem kan lösas. Ett resonemang om detta förs i förarbetena till DL där man uttalar att förbud för till exempel skolelever att i vissa angivna sammanhang bära en speciell klädsel kan godtas även om klädseln har religiös bakgrund, ifall klädseln i enskilda fall väsentligt skulle försvåra kontakten och samspelet mellan lärare och elever eller medföra särskilda risker vid laborationer eller likande övningar (se nämnda proposition, sid 196-197). Utbildningsanordnarens skyldighet att arbeta för lika möjligheter för de elever som deltar i eller söker sig till verksamheten, oavsett etnisk tillhörighet eller religion, bör vägas in. Att genom ett generellt förbud mot niqab utesluta en elev från undervisning, utan att ta hänsyn till de specifika förutsättningarna för deltagandet, är därför enligt DO:s bedömning inte förenligt med DL. Ytterst är det dock domstolarna som avgör om skolans agerande i det enskilda fallet strider mot DL.

Frågan om och i så fall när ett förbud mot att bära niqab kan vara förenligt med DL innehåller såsom redovisats ovan många ställningstaganden. När det gäller ditt fall har det funnits tänkbara lösningar både i de delar som rör eventuella begränsningar i undervisningen och de som rör säkerhetsfrågor. Det tycks inte som om din klädsel väsentligen försvårat kontakterna och samspelet med dina lärare på ett sådant sätt som anges i förarbetena och det kan nu i efterhand konstateras att du kunnat genomföra utbildningen på ett bra sätt. Detta tyder på att ett förbud inte varit berättigat. Eftersom du fått gå utbildningen är det dock inte självklart att det kan anses föreligga ett missgynnande i lagens mening. Det är vidare så att skolan har baserat sin policy på Skolverkets principbeslut från 2003 där verket öppnade för möjligheten för skolor att förbjuda heltäckande slöja. Beslutet har gett skolan visst fog för sin tolkning, även om skolan borde ha beaktat den utvidgning av diskrimineringskyddet inom utbildningsväsendet som tillkommit efter att Skolverket fattade detta beslut. Vid en domstolsprövning skulle en eventuell diskrimineringsersättning antagligen sättas ned på grund av dessa omständigheter.

Det är av ovan redovisade skäl osäkert om en domstol skulle finna att du utsatts för sådan diskriminering som ger rätt till diskrimineringsersättning enligt DL. För att DO ska driva ett ärende till domstol ska ärendet vidare som huvudregel innehålla principiellt viktiga frågor för samhället i stort eller för den aktuella individen eller så ska det finnas andra särskilda skäl. DO konstaterar att i de få fall frågeställningen aktualiserats tycks skolorna ha kunnat hitta praktiska lösningar, i enlighet med DL:s intentioner. Du har själv uppgett att det viktiga för dig inte varit att få skadestånd. Sammanfattningsvis menar DO att omständigheterna i ditt ärende inte är sådana att

en talan i domstol mot Stockholms stad med anledning av din anmälan bör drivas av myndigheten. Vad du framfört om dina problem kring praktikplats leder inte till att DO gör någon annan bedömning, särskilt mot bakgrund av att den frågan fortfarande är öppen för lösning. Ditt ärende ska därför avslutas.

Detta beslut går inte att överklaga. Om du själv vill driva ditt ärende i domstol kan du väcka talan i tingsrätt.

Katri Linna
Diskrimineringsombudsman

Kopia till: Stockholms stad